

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1995-1996

4 JANUARI 1996

Wetsvoorstel houdende wijziging van een aantal bepalingen van het Burgerlijk Wetboek betreffende de afstamming (1)

(Ingediend door mevrouw Milquet)

TOELICHTING

De wet van 31 maart 1987 tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de afstamming was een poging om elke discriminatie af te schaffen tussen kinderen, ongeacht of ze binnen dan wel buiten het huwelijk zijn geboren.

België was verplicht in een nieuwe wetgeving te voorzien ingevolge het arrest van 13 juni 1979 van het Europese Hof voor de rechten van de mens (arrest-Marckx) dat had vastgesteld dat in de Belgische wet de artikelen 8 en 14 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, alsmede het eerste protocol van 20 maart 1952 worden geschonden.

Toch moet worden vastgesteld dat ook de nieuwe wet in een aantal gevallen de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen heeft laten bestaan.

Zo vereist de wet de toestemming van de moeder voor de vaststelling van de afstamming van vaderszijde, terwijl er geen enkele soortgelijke voorwaarde is voor de vaststelling van de afstamming van moederszijde.

(1) Dit wetsvoorstel werd in de Senaat reeds ingediend op 29 april 1992, onder het nummer 324-1 (B.Z. 1991-1992).

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1995-1996

4 JANVIER 1996

Proposition de loi modifiant diverses dispositions du Code civil relatives à la filiation (1)

(Déposée par Mme Milquet)

DÉVELOPPEMENTS

La loi du 31 mars 1987 modifiant diverses dispositions légales relatives à la filiation, a tenté d'abolir toute discrimination entre les enfants, qu'ils soient nés dans ou hors mariage.

La Belgique se devait d'adopter une nouvelle législation suite à l'arrêt du 13 juin 1979 de la Cour européenne des droits de l'homme (arrêt Marckx) qui avait constaté que la loi belge violait les articles 8 et 14 de la Convention européenne des droits de l'homme et des libertés fondamentales ainsi que le protocole n° 1 du 20 mars 1952.

Force est de constater, cependant, que la loi a laissé subsister certaines inégalités entre les hommes et les femmes.

La loi requiert ainsi le consentement de la mère pour l'établissement de la filiation paternelle, alors qu'aucune exigence semblable ne s'impose pour l'établissement de la filiation maternelle.

(1) La présente proposition de loi a déjà été déposée au Sénat le 29 avril 1992, sous le numéro 324-1 (S.E. 1991-1992).

De meeste auteurs hebben zich afgevraagd welke redenen de wetgever ertoe hebben aangezet de erkenning van vaderszijde afhankelijk te maken van een voorafgaande toestemming van de moeder.

«Uit vrees voor enkele uitzonderlijke gevallen (belanghebbende of onredelijke erkenning, verkrachting) vergeet men dat de erkenning voor een man meer verplichtingen dan rechten meebrengt en dat het gewoonlijk een positieve daad is ten aanzien van het kind.» (J. Dalcq, in *J.T.*, 1987, blz. 397, nr. 13.)

Bij het Arbitragehof werd een prejudiciële vraag aanhangig gemaakt over de overeenstemming van artikel 319, § 3, van het Burgerlijk Wetboek, met de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet. In zijn arrest van 21 december 1990 zegt het Hof voor recht dat «door de ontvankelijkheid van de erkenning van een minderjarig, niet-ontvoogd kind door de man wiens vaderschap niet is betwist, afhankelijk te stellen van de voorafgaande toestemming van de moeder, (...) artikel 319, § 3, van het Burgerlijk Wetboek, de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet (schendt)» (Arbitragehof, arrest nr. 39/90, 21 december 1990, verschenen in het *Belgisch Staatsblad* van 17 januari 1991, blz. 1078, e.v.).

Dat voor de moeder de mogelijkheid openstaat om aan een kind zijn vader te ontnemen en aan een vader zijn kind, alleen omdat zij dat kind ter wereld heeft gebracht, zou wel eens als strijdig geoordeeld kunnen worden met Europees Verdrag voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Het Arbitragehof hoefde dat probleem evenwel niet uit te diepen en moest de bedoelde bepaling niet toetsen aan het Europees Verdrag.

Arresten van het Arbitragehof op prejudiciële vragen vernietigen de betwiste wetsbepaling niet. Ter bescherming van de rechtszekerheid behoort die bepaling echter wel te vervallen. Beroepen bij het Hof, strekkende tot vernietiging zoals bedoeld in artikel 3, § 1, en artikel 4 van de bijzondere wet op het Arbitragehof van 6 januari 1989, zijn niet meer ontvankelijk indien zij niet binnen de bepaalde termijn werden ingesteld. Daartoe wil dit voorstel komen.

Daarom beoogt dit voorstel de toestemming van de moeder als voorwaarde voor de erkenning door de vader op te heffen, en handhaaft het enkel de verplichting om de toestemming te verkrijgen van het meerderjarige kind of van het minderjarige kind dat ten minste de volle leeftijd van vijftien jaar heeft bereikt.

Dit voorstel kiest dus voor een oplossing die de vader en de moeder op voet van gelijkheid plaatst.

Het voorstel corrigeert ook een andere discriminatie in de huidige wetgeving; volgens artikel 313 van het Burgerlijk Wetboek is de erkenning langs moe-

La majorité de la doctrine s'est interrogée sur les raisons qui ont poussé le législateur à subordonner la reconnaissance paternelle à un consentement préalable de la mère.

«Par crainte de quelques hypothèses exceptionnelles (reconnaissance intéressée ou vexatoire, viol) on oublie que la reconnaissance entraîne pour un homme plus d'obligations que de droits et qu'elle est normalement un acte positif à l'égard de l'enfant.» (J. Dalcq, in *J.T.*, 1987, p. 397, n° 13.)

La Cour d'arbitrage a été saisie d'une question préjudicielle relative à la question de la conformité de l'article 319, § 3, du Code civil avec les articles 6 et 6bis de la Constitution. Dans son arrêt du 21 décembre 1990, la Cour d'arbitrage concluait qu'«en ce qu'il subordonne au consentement préalable de la mère la recevabilité de la reconnaissance d'un enfant mineur non émancipé par l'homme dont la paternité n'est pas contestée, l'article 319, § 3, du Code civil viole les articles 6 et 6bis de la Constitution.» (Cour d'arbitrage, arrêt n° 39/90, 21 décembre 1990, *Moniteur belge* du 17 janvier 1991, pp. 1078 et ss.)

Que la mère puisse, par le seul fait d'avoir mis un enfant au monde, priver celui-ci d'un père, et priver un père de son enfant, pourrait de plus être jugé contraire à l'article 8 de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales. La Cour d'arbitrage n'avait cependant pas à aller si loin et à vérifier la conformité de la disposition contestée à ladite Convention.

Les arrêts rendus par la Cour d'arbitrage sur question préjudicielle n'annulent pas la disposition légale litigieuse. Dans un souci de sécurité juridique, il convient pourtant de la supprimer. Les recours en annulation auprès de la Cour d'arbitrage, prévus à l'article 3, § 1er, et à l'article 4 de la loi spéciale sur la Cour d'arbitrage du 6 janvier 1989 ne sont plus recevables, n'ayant pas été introduit dans les délais prévus. La présente proposition poursuit cette finalité.

Elle supprime le préalable obligé à la reconnaissance paternelle qu'est le consentement de la mère, ne maintenant à cet égard que l'obligation d'obtenir le consentement de l'enfant majeur ou mineur âgé de quinze ans accomplis au moins.

La présente proposition opte donc pour une solution qui met le père et la mère sur un pied d'égalité.

La proposition corrige également une autre discrimination figurant dans la législation actuelle; en effet, d'après l'article 313 du Code civil, la reconnaissance

derszijde van een meerderjarig of een minderjarig kind dat ten minste de volle leeftijd van vijftien jaar heeft bereikt, niet afhankelijk van de toestemming van dat kind, terwijl dat voor de erkenning langs vaderszijde wel het geval is. Het lijkt geraden de toestemming van het kind te eisen bij erkenning door de moeder.

Het werd niet nodig geacht artikel 319*bis* van het Burgerlijk Wetboek te wijzigen dat voor de «in overspel verwekte kinderen» voorziet in een bijzondere erkenningsregeling.

In dit geval moet trouwens rekening gehouden worden met belangen die, hoewel zij tegenstrijdig zijn, toch een evenwaardige bescherming verdienen.

F. Rigaux schrijft in dat verband (*op. cit.*, blz. 402): «het is twijfelachtig dat artikel 8, tweede lid, van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden de bijzondere erkenningsregeling ingesteld bij artikel 319*bis*, van het Burgerlijk Wetboek toestaat, maar wel kan een onderscheid worden gemaakt tussen een tendens in de wetgeving die het natuurlijke gezin benadeelt om het traditionele gezin te steunen en aan te moedigen — een tendens die principieel werd veroordeeld in het arrest-Marckx — en bijzondere maatregelen bestemd om de eveneens door artikel 8 beschermde subjectieve rechten van de echtgenoot en de wettige kinderen te vrijwaren.»

Dit voorstel heft tevens de in artikel 319 van het Burgerlijk Wetboek geboden mogelijkheid op om de vernietiging te vorderen van de erkenning door de vader. Er bestaat immers geen symmetrische regeling voor de erkenning door de moeder en het nagestreefde doel wordt bereikt via artikel 330 van het Burgerlijk Wetboek, dat de betwisting regelt van de erkenning zowel door de moeder als door de vader.

Ten slotte stelt het voorstel een regeling in voor de bekendmaking van de afstamming die vollediger is dan de nu bestaande, door te bepalen dat, naast de rechterlijke beslissingen betreffende de afstamming, ook de akten van erkenning moeten worden bekendgemaakt.

*
* *

maternelle d'un enfant majeur ou mineur âgé de quinze ans accomplis au moins n'est pas subordonnée au consentement de celui-ci alors qu'il en va différemment pour la reconnaissance paternelle. Il a paru opportun d'exiger le consentement de cet enfant à la reconnaissance effectuée par sa mère.

Il n'a pas été envisagé de modifier le régime instauré par l'article 319*bis* du Code civil soumettant les «enfants adultérins» à un régime spécial de reconnaissance.

C'est qu'en l'espèce, il s'agit de prendre en considération des intérêts qui, tout en étant opposés, n'en sont pas moins dignes de protection d'une façon légale.

Comme l'indique F. Rigaux (*op. cit.*, p. 402): «Il est douteux que l'article 8, alinéa 2, autorise le régime spécial de reconnaissance instauré par l'article 319*bis* du Code civil, mais il est permis de distinguer d'une politique législative lésant la famille naturelle afin de soutenir et d'encourager la famille traditionnelle, politique condamnée en son principe par l'arrêt Marckx, des mesures particulières destinées à préserver les droits subjectifs, également protégés par l'article 8, du conjoint et des enfants légitimes.»

La présente proposition supprime aussi la possibilité, inscrite à l'article 319 du Code civil, de demander l'annulation de la reconnaissance paternelle. En effet, ce système n'est pas prévu pour la reconnaissance maternelle et son objectif est rencontré à l'article 330 du Code civil qui organise la contestation de reconnaissance tant maternelle que paternelle.

Enfin, la proposition instaure un système de publicité des filiations plus complet que celui qui existe actuellement, en prévoyant, outre la publicité des décisions judiciaires relatives à la filiation, celle des actes de reconnaissance.

Joëlle MILQUET.

*
* *

WETSVOORSTEL**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 313 van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd bij de wet van 31 maart 1987, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° er wordt een nieuwe § 3 ingevoegd, luidende:

«§ 3. De erkenning van het meerderjarige kind of van het minderjarige kind dat ten minste de volle leeftijd van vijftien jaar bereikt heeft, is alleen ontvanke-lijk mits het kind vooraf daarin toestemt.»;

2° de huidige § 3 wordt § 4.

Art. 3

In artikel 319 van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 31 maart 1987, worden de volgende wij-zigingen aangebracht:

1° paragraaf 2 wordt vervangen als volgt:

«§ 2. De erkenning van het meerderjarige kind of van het minderjarige kind dat ten minste de volle leef-tijd van vijftien jaar bereikt heeft, is alleen ontvanke-lijk mits het kind vooraf daarin toestemt.»;

2° paragraaf 3 wordt vervangen als volgt:

«§ 3. Is het kind minderjarig en niet ontvoogd, dan moet de ambtenaar van de burgerlijke stand een letterlijk afschrift van de erkenning ter kennis bren-gen van de moeder.

Indien de erkenning niet is ontvangen door een Belgisch ambtenaar van de burgerlijke stand, moet zij op verzoek van de erkenner worden betekend aan de moeder.»;

3° in § 4, eerste lid, vervalt het zinsdeel: «en van het kind zelf indien het de volle leeftijd van vijftien jaar bereikt heeft, tenzij dezen vooraf hebben toege-stemd.»;

4° in § 4, tweede lid, worden de woorden «aan de personen bedoeld» vervangen door de woorden «aan de persoon bedoeld»;

5° in § 4 worden het derde, het vierde, het vijfde, het zesde en het zevende lid opgeheven.

PROPOSITION DE LOI**Article premier**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 313 du Code civil, modifié par la loi du 31 mars 1987, sont apportés les modifications suivantes:

1° il est inséré un § 3 nouveau rédigé comme suit:

«§ 3. La reconnaissance de l'enfant majeur ou mineur âgé de quinze ans accomplis au moins n'est recevable que moyennant son consentement préalable.»;

2° le § 3 actuel devient le § 4.

Art. 3

À l'article 319 du même Code, modifié par la loi du 31 mars 1987, sont apportées les modifications suivantes:

1° le § 2 est remplacé comme suit:

«§ 2. La reconnaissance de l'enfant majeur ou mineur âgé de 15 ans accomplis au moins n'est receva-ble que moyennant son consentement préalable.»;

2° le § 3 est remplacé comme suit:

«§ 3. Si l'enfant est un mineur non émancipé, la reconnaissance doit être signifiée à la mère par une copie littérale qui lui est notifiée par l'officier de l'état civil.

Si la reconnaissance n'a pas été reçue par un officier de l'état civil belge, elle doit, à la requête de son auteur, être signifiée à la mère.»;

3° à l'alinéa 1er du § 4, le membre de phrase «et à l'enfant lui-même s'il a quinze ans accomplis, à moins que ceux-ci n'aient préalablement consenti à la recon-naissance» est supprimé;

4° à l'alinéa 2 de ce même § 4, les mots «aux person-nes désignées» sont remplacés par les mots «à la personne désignée»;

5° les alinéas 3 à 7 de ce même § 4 sont supprimés.

Art. 4

Artikel 327 van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 31 maart 1987, wordt aangevuld met het volgende lid:

«Elke akte van erkenning, ook een notariële akte, moet door degene die ze heeft opgemaakt, ter kennis worden gebracht van de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar de akte van geboorte van het kind is opgemaakt of overgeschreven, binnen een maximumtermijn van twee maanden. De ambtenaar van de burgerlijke stand schrijft binnen een maand de akte over in zijn registers; melding daarvan wordt gemaakt op de kant van de akte van geboorte van het kind en van die van zijn ouders.»

Art. 5

In artikel 330, § 1, van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 31 maart 1987, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het tweede lid worden de woorden «zij die de voorafgaande toestemmingen, vereist in de §§ 2 en 3 of bedoeld in § 4, eerste lid, van artikel 319, hebben gegeven,» vervangen door de woorden «het meerderjarige kind of het minderjarige kind dat ten minste de volle leeftijd van vijftien jaar bereikt heeft, indien zij de voorafgaande toestemming, vereist in § 2 van artikel 319, hebben gegeven».

2° het derde lid wordt opgeheven.

Art. 6

In artikel 333, § 2, van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 31 maart 1987, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het eerste lid wordt het woord «onverwijld» vervangen door de woorden «ten laatste binnen twee maanden»;

2° het derde lid wordt aangevuld met de woorden «alsmede op de kant van de akte van geboorte van de ouders van het kind».

Art. 4

L'article 327 du même Code, modifié par la loi du 31 mars 1987, est complété comme suit:

«Tout acte de reconnaissance, y compris notariée, doit être notifié par celui qui l'a reçu à l'officier de l'état civil du lieu où l'acte de naissance de l'enfant a été dressé ou transcrit, dans un délai maximum de deux mois. L'officier de l'état civil transcrit, dans le mois, l'acte sur ses registres; mention en est faite en marge de l'acte de naissance de l'enfant ainsi que de celui de ses auteurs.»

Art. 5

À l'article 330, § 1er, du même Code, modifié par la loi du 31 mars 1987, sont apportées les modifications suivantes:

1° à l'alinéa 2, le membre de phrase «ceux qui ont donné les consentements préalables requis par les §§ 2 et 3 ou visés par le § 4, alinéa 1er, de l'article 319» est remplacé par le membre de phrase «l'enfant majeur ou mineur âgé de quinze ans accomplis au moins qui a donné le consentement préalable requis par le § 2 de l'article 319».

2° l'alinéa 3 est supprimé.

Art. 6

À l'article 333, § 2, du même Code, modifié par la loi du 31 mars 1987, sont apportées les modifications suivantes:

1° dans le premier alinéa, les mots «sans tarder» sont remplacés par les mots «au plus tard dans les deux mois»;

2° l'alinéa 3 est complété par les mots «ainsi qu'en marge de l'acte de naissance des auteurs de l'enfant».

Joëlle MILQUET.